

הלכות שבת סימן רצט ש א

ביאורים ומוספים

אין נראה שנשים חייבות בה, כיון שהיא מצוה בפני עצמה ואינה ממצות השבת, והיא מצות עשה דרבנן שהזמן גרמא שנשים פטורות ממנה.

6) וכן אם יש לו לפני סעודה שלישית לחם שלם ופרוסה, כתב בביה"ל לעיל (סי' רצא ס"ד ד"ה ולפחות) שיבצע את השלם בסעודה שלישית ואת הפרוסה יניח למלוא מלכה, כיון שסעודות השבת חשובות יותר מסעודת מלוא מלכה, שלא כמו שיש הטועים בזה.

[משנ"ב ס"ק ג]

לומר פייטיים ונמירות אחר הקדלה⁷.

7) וכן כתב לעיל (סי' רצט ס"ק א) בשם המדרש, שצריך ללוות את השבת הנקראת כלה מלכתא בשירות ותשבחות.

סימן שא

באיזה כלים מתר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים

[משנ"ב ס"ק א]

למהר נלרין אחר עסקו¹ ואף בחול אין לפסע פסיעה גסה², דנולת אהד ממשממאות מקאור עיניו³, אלא דבשבת איכא נמי אסוריא⁴.

1) ולרין מפני הגשמים, כתב בשו"ת שבת הלי' (ח"א סי' נח) שמותר, שמלשון הסמיך (סי' רפא) "אל ירוץ בשביל חפציו להריחו", נראה שעיקר האיסור הנלמד מן הכתוב "ממצא חפצך" הוא כשרץ לצורך עסקיו, אלא שחז"ל הוסיפו לגזור על כל ריצה משום שנראית כאילו רץ להריח, ולכן כשרץ מפני הגשמים, שריצה זו שונה מכל הריצות וניכר לכל שאין זו ריצה של חול ויש בה תעלת וצורך המותר בשבת, אין איסור בדבר [ומה שהותר לרוץ לצורך מצוה, הוא אף אם לא ניכר מתוך ריצתו שרץ לצורך מצוה].

ובמנחת שבת (על קצושי"ע סי' צ ס"ק ג) כתב, שבכל מקום שאם ילך כדרכו יהיה לו צער, הן מחמת שיש ברחוב כלבים נבחים או מחמת הגשם והרוחות וכל כיצא בזה, אפשר שמותר לפסוע פסיעות גסות או לרוץ, שלא נאסרה הריצה והפסיעה הגסה אלא שכאפשר לו ללכת כדרכו בקלות ובלא צער, אולם במקום צער לא גזר. מאידך, הגר"ח קניבסקי (קריית מלך שבת פכ"ד ה"ד) כתב, שאסור לרוץ בשבת אף מפני הגשמים.

2) בשו"ע כתב שאין לרוץ בשבת, וברמ"א הוסיף שאפילו לפסוע פסיעה גסה בשבת אסור. וכתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"ה סי' יח) ששני מעשים שונים הם, שפסיעה גסה היא פסיעה הגדולה משיעור אמה, ואילו הריצה היא אפילו בפסיעות קטנות אלא שעושה כן במהירות [ומקורו מהפמ"ג א"א ס"ק א]. ולפי זה הוסיף (שם), שרבי המג"א [המובאים במשנ"ב] שאף בחול אין לפסוע פסיעה גסה המצוינים על איסור הריצה, אינם במקומם הנכון, שהרי ריצה מותרת בחול כשאינו פוסע פסיעות גדולות, אלא יש לצינעם על איסור הפסיעה הגסה המובא ברמ"א.

3) ובטעם הדבר שאין מאור עיניו של אדם ניטל לחלוטין כשהולך חמש מאות פסיעות גסות, כתבו התוס' (תענית י, ב ד"ה פסיעה) שרק הפסיעה הראשונה נוטלת ממאור עיני האדם, ולא שאר הפסיעות, שכיון שכבר הורגל גופו בכך אין הן מוזקות לו, ועוד, שגם אם נאמר שאף שאר הפסיעות נוטלות ממאור עיניו, מי"מ אין כל אחת מהן נוטלת אלא אחד מחמש מאות נמה שנשאר לאחר הפסיעה שקדמה לה, שכיון שכל ההתחלות קשות, נמצא שהראשונה קשה מהשניה והשניה מהשלישית וכו', ולכן כל פסיעה נוטלת ממאור עיניו של אדם פחות מו שקדמה לה.

ובגמ' (ברכות מג, ב) מובא שתקנתו של מי שהלך פסיעה גסה היא להרדיר בקודשא דבי שמושי, ונחלקו פוסקים בכונת הגמ', רש"י (שם ד"ה בקודשא) פירש שהכונה היא לשתיית כוס הקודש בליל שבת, ואילו בטור (א"ח סי' רט) הובא בשם רב גרונאי שהכונה היא לתת מין הקידוש על העיניים. ובמהרש"א (חידושי אגרות שם) כתב שלא נהגו לתת בליל שבת מין הקידוש על העין, ומה שעושים כן בהבדלה אין זה אלא לחיוב מצוה ולא משום רפואה, אלא העיקר כמו שכתב רש"י שהרפואה היא שתיית היין. והמשנ"ב לעיל (סי' רצט ס"ק מח) כתב, שבהסתכלות על הנרות בשבת הקידוש יש משום סגולה לרפואת העיניים שכוה לו ידי פסיעה גסה.

[משנ"ב ס"ק נ]

אפלו הכי שרי, דהא אין פנה משום מלאכה³⁸.

38) אף שאפשר שכל מלאכות של יום טוב מותרות משחשיכה, ביאר הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק יח, יוטש"כ פ"א הע' כב), שמדובר בבין השמשות, והטעם שמותר להביא יין בזמן זה לצורך הלילה אף שעדיין אינו לילה הוא מכיון שלא החמירו בבין השמשות בדבר שאינו מלאכה אלא הכנה בלבד. מאידך, הגר"ש וואנר (לקט הלי' י"ט עמ' כח) כתב, שאפילו בלילה לא הותר לעשות מלאכה עד הקידוש של היום הבא, אלא שלגבי נשים נהגו שמותרות הן במלאכה בליל יו"ט שני משעה שהקהל שאליו זה שייכות אמרו 'ברכו' והתחילו להתפלל, ורק לגבי אנשים, שבהם לא נאמר מנהג זה, כתב המשנ"ב כאן שלא הותר להם אלא להביא יין, אך לא לעשות מלאכה.

[שעה"צ ס"ק נד]

אף הדברים שם מקממין קצת³⁹.

39) הא"ר (ס"ק כב) כתב בשם פסקי תוספות, שמותר להביא יין מיום טוב לחבירו לאחר שאמרו הקהל 'ברכו', אף אם לא התפלל וגם לא אמר 'ברוך המבדיל', כיון שאין איסורו אלא משום הכנה. ודבריו צריכים ביאור, שהרי במצאי יו"ט ראשון אין הבדלה כלל, ומה שייך לומר 'ברוך המבדיל', ונראה שזוהי כונת השעה"צ שהדברים מנומגמים קצת, ולכך תיקן במשנ"ב את הלשון וכתב 'וגם לא קידש'.

סימן ש

שיסדר שלחנו במוצאי שבת

[משנ"ב ס"ק א]

לפרס מפה על שלחנו דרך כבוד¹ וכו', סמוך לערב².

1) לענין פריסת המפה לכבוד השבת, כתב לעיל (סי' רסב ס"ק ד) שתישאר פרוסה עד אחרי ההבדלה. ולכך אם הסיר את המפה לאחר ההבדלה, יש לשוב ולפרוסה לכבוד סעודת מלוא מלכה (ספר בירור הלכה אות ד).

2) ואם האריך בסעודה שלישית ונמשכה עד הלילה, כתב הא"ר (ס"ק א) שאינו צריך לאכול עד סעודת מלוא מלכה, וכתב המטה אפרים (סי' תרב סמ"א), שיכוין במחשבתו שתעלה לו הסעודה הזו גם לסעודת מלוא מלכה. והוסיף באלף למטה שם (ס"ק יח), שכיון שעל פי רוב נמשכת סעודה שלישית עד הלילה, לכן יש לתמידי חכמים שאינם נוהרים בסעודת מלוא מלכה, ומסתפקים באכילת מיני תרגימא או פירות לאחר ההבדלה. אמנם בתורת שבת (ס"ק א) ובתהלה לוד (ס"א) כתבו, שאינו יוצא בזה ידי חובה. והכף החיים (ס"ק יא) כתב, שעל פי הסוד צריך לעשות סעודה רביעית בפני עצמה.

[משנ"ב ס"ק ב]

דקשם שצריך לכבד השבת³ וכו', יותר מתצות⁴ וכו', כי אם מסעודת מלוא מלכה⁵ וכו', דאי אפשר לו לקיים כלם⁶.

3) ואף במוצאי יו"ט, נהג החזו"א (טעמא דקרא בסוף הספר הנהגות הוראת מהחזו"א אות יח) לאכול סעודת 'מלוא מלכה'.

4) דין זה נלמד מדברי השערי תשובה (ס"ק א) בשם הארז"ל, שאין לומר דדי במוצאי שבת עד אחרי חצות, כיון שעד חצות יש עדיין קדושת שבת. וכן בכך איש חי (שנה ב' פ' יצא אות כ) למד דין זה מדברי הארז"ל.

5) ומטעם זה כתב הפמ"ג (א"א ס"ק א) לענין חיוב נשים במלוא מלכה, שראוי גם להן לאכול סעודה זו, שהרי אבר זה [הנסכרין] אינו נהנה אלא מסעודה זו. אך הביא שהמג"א (ס"ק א) ציין לסי' רצא, וביאר הפמ"ג שכונת המג"א, שדוקא בסעודה שלישית נשים חייבות, אבל אינן חייבות בסעודת מלוא מלכה. מאידך המחצה"ש כתב, שאפשר לבאר בכונת המג"א שנשים חייבות בסעודה זו, כמו שכתב שם (ס"ק יא) לגבי חיוב נשים בסעודה שלישית, שלכל דיני שבת איש ואשה שרים. וכן כתב הכף החיים (ס"ק ב) שנשים חייבות בסעודה זו.

מאידך, התורת שבת (ס"ק א) כתב, שאף על פי שכל הטעמים שאמרו על סעודה זו שייכים גם בנשים, היינו ליווי השבת והנאת העצם, אך למעשה

הלכות שבת סימן רצ"ט ש"א

עז באר הגולה

סובב כל מוצאי־שבת כל הבארות, ומי שפוגע בו וישתה ממנו יתראפא מקל תחלוואיו (כל בו). ולא ראיתי למנהג זה. וענין לעיל סימן רסג, מי שמוסיף מחל על הקדש אם מתר לומר לאחור שהבדיל לעשות לו מלאכה:

ש שיסדר שלחנו במוצאי שבת, ובו סעיף אָחד:

א אֵלֶּעוֹלָם (א) יסדר אָדָם (ב) (ג) שֶׁלְחָנוּ בְּמוֹצְאֵי־שַׁבָּת (ב) כְּדֵי לְלוּחַת (ג) אֶת הַשַּׁבָּת, אֶפְלוּ אֵינּוּ צָרִיךְ אֶלָּא לְכַוֵּן:

ש א באיזה כלים מתר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים, ובו נ"א סעיפים:

א (א) אין לרוץ בשבת באלא־אסרן הוא לךבר מצוה, כגון לבית־הכנסת או פיוצא בו: הגה (ב) ואסור לפסע

א שבת קייג
ב ברכות ו

באר היטב

שערי תשובה

[א] שלחנו. עכ"ט. וכתב במח"ב בשם מהרש"א באגרות שבת דף קיט טוב לעשות דבר מחדש למו"ש, דכעי סעודה באנפי נפשה ולא משירי, וכ"כ הרמ"ע באלפסי וז"ל דר' אבהו לזונוי לברה הוא דעבד, ע"ש. וכתב בשם סלמיידי הגר"ז שהנפש יתרה אינה הולכת לגמרי עד אחר סעודת מו"ש, לכן אין ראוי להתעסק במלאכה שאינה אכל־נפש עד אחר סעודת מו"ש, ע"ש, וגם כתב שמי שא"א לו לאכל פת לפחות יאכל פת כסנין, ויכונן ללווח השבת ולהשאיר ברכה בסעודות חל ויאר להם קניעת שבת. וכתב בשם מהר"מ וכתוב בתשובה סימן לו שקבל בשם הגר"ז זעיל שאסור לומר דווי במו"ש עד שיצטר חצות לילה, כי עד חצות יש קניעת שבת, ע"ש. וענין בא"ר בשם של"ה, מי שפסטיק מבטי' תריס' לתכין סעודה זו לאחרי, גם ילמד דינים ומאמרים השונים לטענה זו, ע"ש:

משנה ברוכה

ביציאתה, (ד) כשם שאדם מלנה את המלך בצאתו מן העיר. ומשעם זה נראה (ה) שטוב להקדימה כדי שתהיה סמוכה ליציאת השבת; ואם אינו תאב עדין לאכל, (ו) מהנכון על־כָּל־פְּנֵים שלא יצטק במלאכה בקבע עד שיקים סעודה זו. וענין בשערי־תשובה דמשמע דאינו כדאי בכל גונא לאחנה יותר מחצות⁴. ואמרו הקדמונים, דאבר אחד יש באדם ונקסו שמו, וזה האבר (ו) נשאר קים בבקר עד עת התחנה, ואפלו אחר שנוקבו בו כל העצמות, וזה האבר אינו נהנה משום אכילה, כי אם מסעודת מלנה־מלאכה⁶. ודע, דמכל מקום סעודה זו אינה חובה עליו כמו השלש סעודות של שבת, דשם אסמכוהו אקרא (ט) ונהו רק מצוה בעלמא, ונפקא־מנה (ט) היכי דאי אפשך לו לקים בלסם: (ג) אֶת הַשַּׁבָּת. ומשעם זה יש נוהגים להרבות נרות במוצאי־שבת יותר מימי החל, ונוהגים גם־כן לומר פיוטים וזמירות אחר הבדלה⁷ [אחרונים]:

א (א) אין לרוץ בשבת. שגאמר "וכבודתו מעשות דרכיך", ודרשו שלא יהא הלוקח בשבת כהלוקח בחל, שדרכך האדם למהר ולרוץ אחר עסקו¹. (ב) ואף בחל אין לפסע פסיעה גסה², שדרכך האדם למהר ולרוץ מאות מאור עיניו³, (ג) אלא דבשבת איכא גמי אסורא⁴ משום "מעשות דרכיך": (ב) ואסור וכו'. והוא הדין (ג) שאסור לקפץ:

שער הציזין

שהבדיל בתפלה או באמירת 'המבדיל' לחוד, והרבה ראשונים מחמירין בזה, כמו שכתב בבית־יוסף, ונקל עוד יותר דגם הבדלה בתפלה לא צריך; וכוונתו מזה מסתבר למעשה כד"ז גופא, דגם הוא לא הקל בזה כי אם אחר שהבדיל בתפלה, וגם אז אינו מתר כי אם בהדלקה וכוונתו ולא בשאר מלאכה, וכמו שכתב עליו מהגאון אברתם: (ג) מגן־אברתם: (ג) אלה רבה בשם הרמב"ן: (ד) אלה רבה בשם פסקי־תוספות ובשערי תשובה, אף הדברים שם מגמגמין קצת³⁹: (ה) מגן־אברתם בשמו: (ה) ט"ז ותוספת־שבת: (ו) דהא סתם סדור שלחן משמע על הפת, ועוד, דהא אמר שם מתחלה יסדר שלחנו בערב־שבת, ושם הלא ודאי בפת; ועוד, דאמר שם בסמוך: פת חמה במוצאי־שבת כלוגמא, ומשמע דאמרי'א זו קאי: (א) מגן־אברתם: (ד) רש"י: (ה) דהא דרך לונה הוא בעת הציציה ולא אחר שפבר יצא, והוא הסיח דעתו משם, שהלא עסק בקבע במלאכה מקדם: (ו) וכמו שכתבתי מתחלה, וכן משמע בשערי־תשובה: (ו) וטעם לונה אימא באליה רבה, לפי שאבר זה לא קבל הנאה מעין תענת, דאדם אכלו בערב־שבת, והוא אין לו הנאה ממאכל כי אם במוצאי־שבת, לפיכך לא נגזר עליו להקלות אפלו על־ידי תמימה: (ז) וכן פתח הגר"ז: (ט) וכן היכא דיש לו בשר או דגים וכדומה בעצמות, מוטב ליפות בהן יותר את השלש סעודות: (ה) מגן־אברתם: (ו) מחצית־השקל בשם הפהרש"א: (ג) רמב"ם ושאר פוסקים. וענין ברש"י שבת קייג ע"ב ד"ה 'מתר', משמע דבקפיצה אינו אסור לרב הונא כי אם בקשה־אמת הפנים רחב שאי אפשר לעבר עליו אם לא על־ידי קפיצה, וממילא הוא הדין לדין לבאונה בסתם קפיצה יהיה מתר, אבל משארי פוסקים לא

הלכות שבת סימן שא

(ג) יותר (ב) מאמה בפסיעה אחת (ד) אם אפשר לו בפחות (א"ו והיא פרק מי שהוציאנה): **ב** **ב** בחורים המועצתים בקפיצתם ומרוצתם, (ב) (ה) מתר, (ו) וכן לראות *כל דבר שמתענגים בו (ז) (וכן מתר (ג) לט"ל, ב"ו): **ג** יהיה הולף והגיע לאמת המים, יכול (ח) לדלגו ולקפץ עליה *אפלו היא רחבה שאינו יכול להניח רגלו ראשונה קדם שיגיע שניה, ומוטב שינדלג (ט) ממה שניקפנה, מפני שמרבה בהלוף. ואסור לעבר בה, שלא יבוא לידי סחיטה: **ד** יהיה הולף לדבר מצוה, כגון *להקביל (י) פני (ז) רבו (יא) או פני מי שגדול ממנו בהקמה, *יכול לעבר בה, ובלבד שייעשה שנוי, כגון שלא יוציא ידו מתחת שפת חלוקו, יכדי שישכח ולא יבוא לידי סחיטה (ועין לקמן סימן תריג ע"פ ה (כ) ובסע"פ ח בהג"ה). 'ואסור לעבר בסנדל, דכיון דאינו יכול להדקו ולקשרו יפה חישינן דלמא נפל ואתי לאתויי, אבל במנעלו מתר: **ה** ההולף לדבר מצוה מתר לעבר במים אף בחזרה, (יג) כדי שלא תהא מכשילו לעתיד לבוא: **ו** ההולף (ט) (יד) לשמר פרותיו, מתר לו (טו) לעבר במים בהליכה *אבל לא בחזרה: **ז** (טז) *כל היוצא בדבר שאינו תכשיט [*] (יז) ואינו דרך

ג טור בשם ספר המצות ד שבת ק"ג ה יזאט ו לפרוש הרא"ש וה"ו ז שם בגמרא ח שם ט שם י טור בסימן תריג כ לשון תומכים כפרק ט מהלכות שבת ממוק דברי תנארי פרק ו דשבת

באר היטב

(ב) מאמה. פי' שיהא חצי אמה בין רגל לרגל וכפ הרגל הוא ג"כ חצי אמה, עין מ"א: (ג) מתר. אפלו לבתחלה, מ"א: (ג) לט"ל. אפלו כננתו להתחמם, אבל לרוץ אסור אם עושה לרפואה, מ"א: ט"ז: (ד) לשמר. דשמירת ממונו נמי קצת מצוה הוא, עין סימן רמח:

שערי תשובה

[*] ואינו דרך מלבוש. וכתב ב"י בשם מ"ר מולכו דלא חשיבין דרך מלבוש אלא מה שדרך ללבוש בחל, וכתב לישב קצת מקומות שלא נראה משם כן, ע"ש. ועין לקמן ע"פ כג בעטרת זקנים שאסור לצאת במספחת קשורה סביב הרגל כששכבם (ד) רבו. ואיש ואשה שרין בזה. ואם הרב צריך להסתמיר שרי ג"כ,

באור הלכה

* כל דבר שמתענגים בו. עין במשנה ברורה, וכן פרוש הרבה אחרונים. והנה בטור פסיס זממך לראות, ועין בבית יוסף שכתב דהני שמי תבות מיתר הוא, ומשום הכי השמיט בשלחן ערוך אלו תבות. ובספר חמדי' משה מיישב דהכי קאמר: דוקא דבר שמתענג בו ומת' לראות, לאפוקי דבר אסור לראות, כגון לילך לבתי מריטאות וכי האי גונא, אסור גם בשבת לילך ולראות, דבדאי לא הטר דבר אסור משום ענג שבת: * אפלו היא רחבה. מלשון זה משמע דכל-שכן אם האמת-המים הוא קצר דשרי לקפץ, ולא ידענא טעמו, דהא בסע"פ ב כתב דקפיצה אסור; ואולי בדאמת-המים, כיון שיכול לעמיט לפל בחוף האמה, היתרו לקפץ עליו בכל גונו, ונמי זה להט דאמר בגמרא במסקנא 'כיון דלא אפשר שפיר דמי', ודכלהו בכלל לא אפשר הוא: * להקביל פני רבו וכו'. עין במגן אברהם שמשלח בין רגל לשפת. ובשפת רב מצוה ורגל חיובא¹². והוא דחך גדול להעמיט בהש"ס, ועין בסימן תמז. אכן בפרוש רבנו הגאון שלפנינו בראש-השנה ט"ז מבאר שם להדיא דגריס שם בגמרא: אי מרחיק אינו מתיב כי אם בגל, ואי מקרבי מתיב אפלו בחדש ושבת. עין שם, ועוד יותר מבאר שם ברש"י א שכתב דרב זיקם תפיס קצת התחזין, ובקצת הקבלה הוא חזי קרובו לרבו, כי אם הוא בעיר, תיב לראותו בכל יום ולא טגי כלאו הכי¹³, ואם הוא חזין לעיר מקום קרוב, פעם אחת כשבוע או בחדש, והוה הענין בשבת, ואם הוא מקום רחוק יש לו לראותו פעם אחת בהרגל על-פל-פנים, עין שם שהאר"י: * יכול לעבר בה. הינו אפלו כשהוא לבוש¹⁴, ואפלו הוא עד צנאו' במים [גמרא שם]. ודוקא היא דלא דריפי מנא. גם זה שם: * כל היוצא וכו'. כל דני הוצאה מסמין זה

משנה ברורה

(ג) יותר מאמה. פרוש, (ז) שיהא חצי אמה בין רגל לרגל, וכפ רגל אחת הוא גס-כפן חצי אמה; וזהו באדם בינוני ששעור פסיעה בינונית שלו הוא אמה, (ח) ואדם הגדול ביותר, כפי שעור פסיעה שלו: (ד) אם אפשר וכו'. דבאי אפשר, מבאר בסע"פ ג דשר"י: **ב** (ה) מתר. אפלו (ו) לבתחלה, שנהו ענג שלקה: (ו) וכן לראות. פרוש, (ז) שכל אדם מתר לרוץ כדי לראות דבר שמתענג בו¹⁶: (ז) וכן מתר לט"ל. אפלו (ח) אם כננתו להתעמל ולהתחמם משום רפואה, מפל מקום שרי, כיון דלא מוכחא מלתא ששומשה כן לרפואה, אבל אסור לרוץ כדי שיתחמם לרפואה, כיון דמוכחא מלתא, ואסור משום שחיקת מסמין. (ט) ונש מחמירין אפלו בטייל אם כננתו להתעמל לרפואה: **ג** (ח) לדלגו ולקפץ. דלוג (י) מקרי שפמסיק רגליו בדחבה, וקפיצה הוא היכי שפופץ שמי רגליו בבת-אחת: (ט) ממה שניקפנה. והיכי דאי אפשר בדלוג וקפיצה, מתר לו להקיף, (י) אבל לעבר בה אסור, דיש בזה חשש סחיטה¹⁶, ולא היתרו לו אם לא בגונא דסע"פ ד וסע"פ ו: **ד** (י) פני רבו¹⁷. והוא הדין פני אביו [גמרא]. ועין במגן אברהם שכתב, דאיש ואשה שרין במצות הקבלת פנים, (כ) ונראה דאשה הינו דוקא ברשות בעלה:

(יא) או פני מי שגדול. לאפוקי הרב אצל תלמידו, דאסור. ואם הוא תלמיד שגדול יותר מלמדו, וכן רבו באיזה דברים, הן מצד חידודו ותרופותיו, הן מצד שיש לו שמורות מגדולים אחרים, כתב הט"ז דמתר לו לעבר בנה¹⁸, דעל-פל-פנים גדול ממנו באיזה דברים; ובספר תוספת-שבת אסר בזה. ואם הרב מסתפק באיזה דבר והולף לשאל את תלמידו שידע בזה, מסתבר בזה פה"ש, דלא גרע מלשאך דבר-מצוה: (כ) ובסע"פ ח בהג"ה. הינו, דשם מבאר דאפלו אם איכא דרבא אחרנא להקיף, מוטב יותר לעבר במים מלהרבות בהלוף, כיון דהוא עובר לדבר-מצוה: (יג) אבל האחרונים הסכימו שם דכיון דיכול להקיף, טוב יותר להקיף מלעבר במים: **ה** (יג) כדי שלא תהא מהא מכשילו. שפעם אחרת לא יכלו לדבר-מצוה, כיון שלא היתרו לו לחזור [רש"י]: **ו** (יד) לשמר פרותיו. דשמירת ממונו (יד) נמי הני קצת מצוה¹⁶, ומפל מקום לא היתרו בחזרה, דאינו דבר-מצוה פל-פך, ומשום שלא תהא מכשילו לעתיד לבוא' לא שך בזה, דמאי אכפת לן אם ימנע ולא יחוס על ממונו, (טו) וגם בנדאי לא ימנע מללכת לשמר, דאדם בהול על ממונו: (טז) לעבר במים. ובלבד (טז) שלא יוציא ידיו וכו', כדלעיל בסע"פ ד: **ז** (טז) כל היוצא וכו'. עין בבאור הלכה מה שכתבנו קצת בפתיחה לסימן זה וסימן שג: (יז) ואינו דרך מלבוש. דאלו

שער הציון משמע הכי. ועין בבאור הלכה שכתבנו דאפשר דגם רש"י מודה אסור: (ז) מגן אברהם: (ח) פשוט, ונראה דזה פננת הש"ס במה שאמר בשבת ק"ג איס יכול להניח את רגלו, ולא קאמר סתמא: שער אמת המים הוא דוקא חצי אמה כשעור בין רגל לרגל, אלא דקאמט תלוי בכל אחד לפי רגל שלו, ובאדם גדול השעור דכיל להניח את רגלו וכו' הוא יותר מאמה: (י) מגן אברהם: (י) ב"ח ואלה נבה וקמדי' משה ומאמר מרדכי, דלא כט"ז, וכן משמע במבאר הגר"א. ונע, דפרושו של מגן אברהם דחווה בספר חמדי' משה ובספר מאמר-מרדכי, והפרי מגדים נחמק מאד בישובו: (ב) מגן אברהם ותוספת-שבת, ובלבוש משמע קצת שפחמדי בזה, ולשון התוספתא שחובא בבית-יוסף משמע מהמגן אברהם: (ג) אלהי רבה, שמוצדו בהלבוש; אף דראיתו מהתוספתא אינה מברחת להקענין, אמנם ברמב"ם פרק מה הלכות שבת הלכה כח משמע קצת נותה. ואם רץ וכננתו כדי שיהיה תיב לאכל, מגן אברהם משמע קצת דשרי, אכן בט"ז אימא בהדיא לאסור, ואף דטעמו משום דיעה גופא לא חשיבא עזין תענוג, ואם-כן לפי מה דסוקריה הרבה אחרונים כגון דלא בהש"ס, ממילא שרי גם בזה כיון דהרעה הוא לצורך אכילה שהיא ענג שבת, מכל מקום אינו מקרבי אצל החר, דאפשר דמה שהוה עושה תיב לאכל הוא בכלל הרפואה¹⁸: (י) הגר"א: (י) אלהי רבה וש"א: (יז) דהלא פני אביו דומה לפני רבו, ולא עזרין מצות קבלת פנים משאך עניני כבוד דאשה פטורה כשיש לה בעל: (יג) מהר"ל ויפ"ח שם בסימן תרנ"ו ונש"ו ומגן אברהם שם במסקנתו: (ד) מגן אברהם. ובתוספתא ישנים ביומא ע"ז עמוד ב כתבו דמשום הפסד ממונו לא גרדו משום סחיטה: (טו) ט"ז: (טז) גמרא:

הִלְכוֹת שֶׁבֶת סִימָן שׂא

ביאורים ומוספים

שם (ס"ק ב) הוסיף, שאף הליכה לסעודת אירוסין או סעודת 'תנאים' נחשבת הליכה לדבר מצוה. ולענין הליכה להקביל פני חבירו שבא מהדרך ואינו תלמיד חכם, כתב שם (ס"ק ג) שנחלקו אחרונים אם נחשבת היא כהליכה לדבר מצוה, או לא.

ואף ההולך לפקח על עסקי רבים, לפדות שבויים, לברית מילה, להתפלל במנין, לחזור לביתו כשנמצא מחוץ לעיר, וכן חכמה הבאה לילד, כתב שם (ס"ק ד) שכולם נחשבים כהולכים לדבר מצוה. ודעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פל"ג עמ' רי), שההולך להתפלל במנין, אפילו אם יש לו בית כנסת קרוב והולך לרחוק, נחשב כהולך לדבר מצוה, כיון שמקבל שכר על הליכתו.

[משנ"ב ס"ק יא]

דְּמָקָר לֹו לְעֵבֶר בְּנֶהְרָא¹¹.

11) ואף על גב שהשורה בגדיו במים עובר על איסור מלבן משום ש'שרייתו זהו כיבוסו', וכמו שנפסק בשו"ע לקמן (סי' שב ס"ט), כתב הרא"ש (יומא פ"ח סי' ד) שההולך לדבר מצוה יכול לעבור בנהר ואינו חושש לכך שתוך כדי הליכתו ישירה את בגדיו במים בפסיק ירשא, שכן שגשגה כן דרך ליכלוך ולא דרך ניקוי, אין בזה משום איסור מלבן [נראה מה שכתבנו בביה"ד להלן (ד"ה יכול)]. ובשעה"צ לקמן (סי' שיש ס"ק נב) כתב בשם הסמ"ג, שאין אומרים 'שרייתו זהו כיבוסו' דבר שאינו מתכוין.

ומה שמותר ללכת כשיצא מהנהר כשגופו ובגדיו ספוגים במים, אף שכתב השו"ע לקמן (סי' שכו ס"ו) לענין מי שרוחץ בנהר בשבת, שאסור לו לצאת מחוץ לנהר ללא שנשפג היטב מחמת שמטלטל את המים שעל גופו ארבע אמות בכרמלית, והמשנ"ב שם (ס"ק כב) הביא מהפמ"ג שאם מימי הנהר עמוקים באמצעו ורודדים בשפתו, יש חשש של טלטול ארבע אמות עוד בנהר עצמו, כשיצא מהמקום העמוק למקום הרדוד שאז יטלטל את המים שעל פלג גופו העליון, ראה מה שכתב המשנ"ב לקמן (סי' שכו ס"ק כג) ומה שכתבנו שם.

[ביה"ד ד"ה להקביל]

דְּקָשְׁתָּ רַק מְצָנָה וּבְרִיגָל חִיּוּבָא¹² וכי, פ"א הוא קעיר, ח"ב לראותו בקל יום ולא סגי בלא ח"ב¹³.

12) ובזמן הזה שאין הקבלת פני השכינה ברגלים, כתב בשו"ת נדע ביהודה (מהדורת א"ח סי' צד) שאף ברגל אין חיוב להקביל פני רבו, כדי שלא יהא כבוד רבו גדול מכבוד השכינה, ולא נאמר החיוב להקביל פני רבו אלא בזמן שביט המקדש קיים. מאידך, דעת הגר"ש קלוגר (שנות חיים סי' שלד), היעדרות דבש (ח"א דרוש יב), הערוך לנר (סוכה כו, ב) ושו"ת שבת סופר (א"ח סי' יז), שהחיוב להקביל פני רבו נאמר אף בזמן הזה.

13) אמנם לקמן (סי' תקנד ס"ק כג) כתב, לענין ההולך להקביל פני רבו בתשעה באב וצריך תוך כדי הליכתו לעבור במים, שבחול אין חיוב להקביל פני רבו אלא רק מצוה, שמא ישמע ממנו איזה דבר חידוש.

[ביה"ד ד"ה יטל]

הֵינּוּ אֶפְלוּ קָשְׁהוּא לְבוּשׁ¹⁴.

14) ואפילו אם לבוש בגדים מלוכלכים, דעת הגר"ש איוערברג (שש"כ פ"ב הע' ק) שמותר לעבור עמיהם במים, שהרי לא נזכר בביה"ד שיש להקפיד לעבור רק בבגדים נקיים. ולדעתו (שם), יש להזכיר מכאן שהעברת מים על בגד וכדו' דרך ליכלוך מותרת אף בבגד מלוכלך שיכול להיות שהמים ינקוהו, ואין חוששים בזה לאיסור מלבן [נראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק יא)].

[משנ"ב ס"ק יד]

דְּשִׁמְרִית מְמוּנָה נְמִי הֵי קָצֵת מְצָנָה¹⁵.

15) ולעיל (סי' רמח ס"ק לד) הביא מחלוקת אחרונים אם הליכה לצורך הצלת ספק הפסד ממון נחשבת גם כן צורך מצוה.

[משנ"ב ס"ק ד]

דְּבָאִי אֶפְשָׁר, מְבַאָר בְּסֵפֶר ג' דְּשָׁרִי⁶.

6) ולפסוע פסיעה גסה מפני הרפש והטיט שברוכו, כתב השו"ע הרב (קו"א אות א) שמותר. וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק א) בשם המנחת שבת, שכל ריצה או פסיעה גסה שמטרתה למנוע צער, ובכלל זה פסיעה גסה מפני הרפש או הטיט, מותרת בשבת.

[משנ"ב ס"ק ו]

שְׁפָל אֶדָם מְתָר לְרוּץ קְדִי לְרֵאוֹת דְּבָר שְׂמִתְעַנְג בּוֹ⁶.

6) וכשיצתו גרמת עונג לאחרים, כתב הרמ"א לקמן (סי' שז ס"א) לענין דיבורי חול האסורים בשבת ומותרים למי שהם עונג לו, שאסור לספר סיפורים רק כדי לענג בהם את השומעים. ואם הוא מתענג על כך שהאחרים מתענגים, כתב המשנ"ב שם (ס"ק ו) לענין דיבורי חול, שאפשר שיש להקל בדבר.

[משנ"ב ס"ק ז]

יֵישׁ מְחִמְרִין אֶפְלוּ בְּטִייל אִם פְּנִתוּ לְהַתְעַמֵּל לְרִפּוּאָה⁷.

7) ולמעשה, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פפיט ס"ק נב) שיש להחמיר שלא לטייל לצורך רפואה [כדעת ד"ש מחמירים], אבל הוסיף שמי שלצורך בריאותו צריך ללכת כדרכו כל יום, יכול ללכת כן גם בשבת [שאין להחמיר בטילול כדרכו אלא כשמטרתו החימום וההזעה]. ובשו"ת אור לציון (ח"ב פל"ו תשובה יב) כתב, שאף מותר לרוץ כשהמטרה היא לשמור על כושר גופני וכדו', כיון שהריצה כשלעצמה מותרת [וכשם שמותרת לבחורים המתענגים בריצתם], ומה שפסק השו"ע שאסור להתעמל בשבת, זה רק כשמעמל [או רץ] כדי להתחמם ולהזיע, שכוין שרגילות להזיע על ידי סממנים אסור להזיע גם על ידי ריצה, אבל כשרץ למטרת אחרת אין סיבה לאסור.

מאידך, בשו"ת מלמד להועיל (ח"א סי' נג) כתב, שרק ריצה שגורמת תענוג בעצמה, כגון ריצת הבחורים המתענגים בריצתם ובקפיצתם, מותרת בשבת, אבל ריצה שכשלעצמה אינה משמשת כתענוג, אלא שגורמת כל מיני תועלויות, כגון שמתפתח כושרו הגופני וכדו', בכלל התעמלות היא, שפסק השו"ע לקמן (סי' שכח סמ"ב) שאסורה בשבת, אך הוסיף שאין למחות במי שנוהג היתר בדבר.

ולענין התעמלות לצורך בריאות או רפואה או לצורך הנאה, ראה לקמן (סי' שכח ס"ק קטב).

[שעה"צ ס"ק ט]

דְּמָה שְׁהוּא עוֹשֶׂה פְּעֻלַּת קְדִי שֶׁיְהֵא תָאָב לְאָלָל הוּא בְּקָלָל לְרִפּוּאָה⁸.

8) אמנם השו"ע לקמן (סי' שכח ס"ט) פסק, שמי שמצטער מרוב מאכל מותר לו להקיא על ידי היד, ומשמע מהמשנ"ב שם (ס"ק קכד) שטעמו משום שאין זה דומה לרפואה. ולאידך גיסא, כתב המשנ"ב (כאן ס"ק ז) שאסור לרוץ בשבת כשכוונתו לרפואה [נראה מה שכתבנו שם].

[משנ"ב ס"ק ט]

אֶבֶל לְעֵבֶר בְּהָ אָסוּר, דְּיֵישׁ בְּזָה חֲשֵׁשׁ סִחִיטָה⁹.

9) ובטעם הדבר שאין בכניסה לאמת המים חשש שמשרה בגדיו במים ועובר בכך על איסור מלבן, וכמו כן מה שאין חשש שבעת היציאה מאמת המים יטלטל את המים שנשארו על גופו ארבע אמות בכרמלית, ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק יא).

[משנ"ב ס"ק י]

בְּנֵי רִבּוּי¹⁰.

10) והליכה לבית האבל, או לבית המשחה של שמחת נישואין, או להקביל פני חבירו שבא מהדרך, וכן הליכה למקום שיש בו שמחה, כתב השו"ע לקמן (סי' תטו ס"א) לענין עשיית עירובי תחומין המותרת לכתיחלה רק לצורך מצוה, שכל אלו נחשבות צורך מצוה. ובמשנ"ב